

ВІДЛІУННЯ МОДЕРНІСТСЬКОГО ПИСЬМА У НОВЕЛІ МИКОЛИ КОРСЮКА «ПОЄДИНОК»

Лариса МАРКУЛЯК,

Чернівецький національний університет

імені Юрія Федьковича,

l.markuliak@cnnu.edu.ua

ECHOES OF MODERN WRITING IN MYKOLA KORSIUK'S NOVEL «DUE»

Larysa MARKULYAK,

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University,

ORCID ID: 0000-0003-6509;

RESEARCHER ID: E-2217-2016.

Markulyak Larysa. Echoes of modern writing in Mykola Korsyuk's novel «DUE». The purpose of the proposed article is to analyze M. Korsyuk's short story «Duel» from the collection «Neither God nor people...», outlining the main dominants of the author's stylistic strategy. **The relevance of the research topic** is due to the fact that it is time to introduce the short prose of the well-known representative of Ukrainian literature in Romania, Mykola Korsyuk, into the literary discourse, and to comprehend his stylistic strategies in short prose. **The novelty of the study** lies in the fact that for the first time a short story by the Ukrainian writer from Romania, Mykola Korsyuk, has been analyzed in terms of the author's stylistic manner. **Research methods.** The article uses general scientific methods of analysis, synthesis, as well as historical-literary and biographical methods. **Conclusions.** Mykola Korsyuk reveals the psychological factors of the main character's behavior, his inner world. The disclosure of the inner world of the main character of the novella is based on deep psychologism, which, in our opinion, is an essential feature of Mykola Korsyuk's creative method. It is obvious that Mykola Korsyuk was formed on the best examples of Ukrainian and European prose, but he has his own unique voice, which echoes in the modernist manner of writing.

Key words: *small prose, novel, modernism, issues, image, psychologism.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У літературознавчому дослідженні «Знайти себе у тому краї, де українство в гарній згоді», присвяченому оглядові сучасної української літератури в Румунії, професор Володимир Антофіїчук зазначає: «У міжвоєнний і повоєнний період на теренах Румунської держави опинилася чимала група українських письменників, які в нових суспільно-політичних умовах продовжували творити рідною мовою. Серед них – Сидонія Никорович-Гнідий, Іван Дошівник, Гаврило Клемпуш, Орест Масикевич, Юрій Ракоча. Денис Онишук, Осип Дуда, Ярема Байрак, Микола Козак та ін. А якщо до відзначеного додати ще й те, що в Румунії віддавна проживали українці, які творили власний фольклор, згодом дбайливо зібраний, вивчений і виданий Іваном Ребошапкою, Мирославою Шандро, Іваном Лібером, Вергілієм Ріцком, Олексою Бевкою, Юрієм Сакалошем, Юрієм Чигою, Марією Чубікою-Григоращ, Іваном Кідешуком та ін., то міцні традиції українського письменства в цій державі переконливіше сприйматимуться як закономірні»¹.

У середовищі письменників діаспори помітно вияскравлюється постать Миколи Корсюка, який утверджував шлях української літератури на теренах Румунії, заявивши про себе спершу як поет, згодом виявивши хист у написанні прози. Аби краще зрозуміти творчість митця слова, зупинимося на основних віхах його життєпису.

Микола Миколайович Корсюк народився 30 березня 1950-го року у селі Луг над Тисою Марамурського повіту в Румунії. Тут він виріс та сформувався як письменник.

Майбутній художник слова навчався на українському відділенні Сігетського ліцею. У 1973 році завершив навчання на філологічному факультеті Бухарестського університету. Далі працював редактором видавництва «Критеріон», а також відповідальним редактором щорічника «Обрії» та головним редактором журналу «Наш голос», газети «Український вісник», дитячого журналу «Дзвоник».

Дебютною для поета стала збірка «Нащадки сонця» (1972). Далі були збірки «Ворота» (1980), «Монолог дерева» (1980). «Монолог» (2003), збірки для дітей ««Яйце-райце» (2005) та «Зайчикова книжка» (2009). Прозовим доробком М. Корсюка є книги «Роздоріжжя» (1973), «Сюжет для новели» (1977), «Чужий біль» (1985), «Ні Бог, ні люди» (2008).

М. Корсюк упорядкував у Румунії чимало видань творів української літератури у серії «Мала бібліотека», серед яких твори Лесі Українки, Івана Франка, Михайла Коцюбинського, Марка Черемшини, Степана Васильченка, Олександра Довженка, Юрія Яновського. Письменник написав передмови до цих видань, а також до впорядкованої ним двотомної антології малої української прози «Просвіт» (2009), «Кобзаря» Тараса Шевченка (2010), збірки «Народні перлини. Українська поетична творчість». На сторінках

¹ 1. Antofiiuchuk V. «Znaity sebe u tomu kraii, de ukrainstvo v harnii zghodi» (Shtrykhy do ohliadu suchasnoi ukrainiskoi literatury v Rumunii) [To find oneself in a land where Ukrainians are in good harmony], *Bukovynskiy zhurnal* [Bukovinian journal], 2011, № 1, P. 52 [in Ukrainian].

журналу «Наш голос» М. Корсюк відкривав читачеві маловідому в Румунії творчість «молодомузівців», «пражан» (вісниківців), неокласиків, шістдесятників, а також знайомив читачів із письменницьким доробком сучасних йому поетів та прозаїків материкової України. Долучався М. Корсюк і до мистецтва перекладу, інтерпретувавши деякі вірші М. Емінеску.

М. Корсюк відійшов у вічність 22 листопада 2020 року.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано розв'язання проблеми. Творчість Миколи Корсюка привертала увагу дослідників материкової України та діаспори, проте наукові спостереження стосувалися головно його поезії (В. Антофійчук², Б. Бойчук³, І. Кідешук⁴). Зокрема для І. Кідешука поезія Миколи Корсюка – це «роздуми поета про Всесвіт і всесвітнє, над життям і смертю, над минулістю і вічністю»⁵. Прозовий доробок М. Корсюка ще не був у полі зору літературознавців.

Актуальність теми дослідження зумовлене тим, що на часі ввести в літературознавчий дискурс малу прозу знаного репрезентанта українського письменства в Румунії Миколи Корсюка, осмислити його стильові стратегії в малій прозі.

Мета нашого дослідження – проаналізувати новелу М. Корсюка «Поєдинок» із збірки «Ні Бог, ні люди...», окресливши основні доміанти авторської стильової стратегії.

Виклад основного матеріалу. Мабуть, суть мистецького кредо письменника Миколи Корсюка можна відчитати у новелі «Вітка черешневого цвіту»: «В кожному прожитому людиною дні, як і в усякому її вчинку, повинна завжди критися дешиця вічності, прагнення й націленість на майбуття, на його звабливу таємничість, яка породжує надію, бо коли немає надії, то немає й любові, а де немає любові, там немає життя...»⁶.

Персонажі Миколи Корсюка весь час перебувають у пошуку вічних істин: Добра, Взаєморозуміння, Благородства, Любові, Краси. Шляхи досягнення результатів не є простими, радше навпаки, бо таким є людське життя, якщо людина відповідально ставиться до себе та до ближніх. Та людині властиво помилятися.

Проблематика малої прози Миколи Корсюка різноманітна. Це і проблема добра і зла, проблема кохання, проблема людських взаємин, проблема байдужості до чужого горя, проблема людського відчуження, проблема самотності. Письменник змальовує людські долі в екстремальних обставинах, уводячи їх у «межові» ситуації, коли персонажам

потрібно робити вибір. Таким є герой новели «Поєдинок» – старий селянин, який, відчуваючи наближення своєї кончини, прагне віддати кобилицю в надійні руки, аби її доглядали дбайливі господарі.. Позаяк гніда була старою, немічною та надто охлялою, ніхто з односельців не хотів її не те що купити, але й узяти безкоштовно. Навіть цигани-скитальці, які отаборилися в сусідньому селі, глузують з пропозиції старого віддати їм скотину: «Її, вуйку, лиш з берега та в воду трутити, а не у віз запрягати»⁷. Після цього випадку старий ще більше зажурився, бо розумів, що не зуміє подбати про притулок кобили. Безнадія породжує жакливу думку: завести худобину далеко в ліс і там забити. Нелегко було прийняти таке рішення: «Цілими годинами мучився на самоті, перебираючи в думках всякі можливості, а коли зі всього того не вийшло нічого і він опинився у безнадійному становищі, десь у темній глибині свідомості пробилась жаклива думка, яка ставила всьому кінець. Спочатку він рішуче відкидав її, але з кожною невдачею вона міцніла й вигранювалась усе виразніше, аж доки не зблиснула на всю силу, перекресливши всі інші можливості й заповнюючи його розум. І він з часом піддався їй, навіть повірив, що в даному положенні вона найбільш підходяща»⁸. Письменник не зразу озвучує остаточне рішення свого персонажа, наче інтригує читача, насправді ніби боячись порушити народну мораль у ставленні до живої істоти. Навпаки, автор показує дбайливість господаря, який пореагує біля кобили, вичісує її, не хоче зробити їй боляче. тому соломкою, а не бляшаною скребницею чистить її заяложені брудом боки. Після цієї процедури пригощає худобину грудочкою цукру. Старий вирішив пройтися селом, ведучи кобилу за вуздечку, маючи надію, що хтось з односельців все ж захоче забрати собі гніду, проте це бажання залишилося не зреалізованим.

Доволі напруженим є опис письменником того шляху, який мають пройти старий селянин із своєю кобилою густим лісом. Старий хоче заплутати худобині стежки, тому шукає непролазні хащі, водночас створюючи труднощі й для себе. Але насправді це є виявом приборкання шалених думок щодо свого жорстокого задуму («А він далі відгортаючи з-перед себе заросль, дерся якимось завзято й несамовито під гору, наче хотів приглушити в цьому шаленстві свій гнів та досаду»⁹). Письменник тримає в напрузі читача, ведучи своїх персонажів лісовими хащами і вводячи в полотно новели уявний діалог між старим та його кобилою. З цього діалогу довідуємося про історію життя селянина. Виявляється, сталася

² Ibidem, P. 52-54 [in Ukrainian].

³ Boichuk Bohdan. *Korsyuk Mykola. Poza tradytsii. Antolohiia ukrainskoi modernoi poezii v diaspory* [Korsyuk Mykola. Beyond tradition. Anthology of modern Ukrainian poetry in the diaspora]. Vydavnytstvo Kanadskoho instytutu ukrainskykh studii, Albertskiy universytet, Fondy ukrainoznavchykh studii ta doslidzhen pry Ottavskomu universyteti, Kyiv, Toronto, Edmonton, Ottava, 1993, P. 388-389 [in Ukrainian].

⁴ Kideshchuk I. «Poeziia Mykoly Korsiuca – monoloh u vorota vichnosti» [Mykola Korsyuk's poetry – monologue at the gates of eternity], *Vilne slovo* [Free speech], 2010, № 3, P. 70 [in Ukrainian].

⁵ Ibidem.

⁶ Ibidem.

⁷ Ibidem, P. 71.

⁸ Ibidem, P. 71.

⁹ Ibidem, P. 82.

трагедія у його родині: під копитами кобилиці загинув його маленький син Олекса. Головний персонаж, переживаючи страшну втрату, у стані афекту хотів застрелити гніду, але не дістав патронів. Іншого разу кобила врятувала свого господаря від зграї вовків, миттєво зреагувавши на небезпеку. В цих діалогах оприявлено філософське бачення автором екзистенції людського існування. Микола Корсюк роздумує над людським життям, яке приносить людині радощі та страждання. У стражданні людина відчуває всю повноту життя, яке «весь час манить тебе своїм блиском та чарами, а коли вже гадаєш, що ось-ось торкнешся їх і душа твоя порозкошує, щедро наповнившись його дарами, виявляється, що воно пожартувало з тобою, хотіло лише вивірити твою заспрагу, щоб іншим разом появитись перед тобою ще звабливішим і спокусливим. І так із дня у день Божий, щоб ти не зазнав ніколи супокою і змирення з собою»¹⁰. Герой новели доходить висновку, що кожна людина залишає по собі слід на землі. В уявному діалозі з гнідою (а це насправді розмова з самим собою) старий селянин говорить про необхідність прожити життя «якомога чесніше й людяно, щоб не пекло в душі й не гризло сумління»¹¹. Автор свідомо використовує прийом звернення до пам'яті героя новели: це той внутрішній простір, який допомагає розгорнути подальші події твору. Обрана письменником форма уявного діалогу дозволила увиразнити терзання старого через рішення забити гніду. Після такого уявного спілкування старого почало ще більше мучити сумління. Хіба він залишить про себе добру пам'ять, убивши кобилицю, яка служила йому вірно, працювала разом з ним на полі, неодноразово виручаючи його у важкій сільськогосподарській праці? Цей вчинок назавжди перекреслить усі його чесноти. Насправді він любить худобину, яка після смерті дружини та сина залишилася єдиною товаришкою, з нею він багато років ділиться їжею, піклується про неї, довіряє їй свої сокровенні думки: «Глянувши на гніду, старий від усвідомленої думки, що його чекає жаклива річ, одразу якось зсутився, зім'явся і понидів на виду, а в занепокоєних очах прозирнула змішана з острахом безпорадність»¹². Уся подальша поведінка старого підпорядкована тому жорстокому вчинку, який він мав здійснити. Тому цілком умотивовано автор змальовує внутрішнє переродження старого, що проявляється у рішучості персонажа «діяти негайно», аби не мати вже часу для сумнівів: «Стискаючи міцно топориче, ідучи до кобили, він вирішив не піднімати заздалегідь руку, щоб вона не запримітила руху і не відвернулась, уникаючи удару, а вдарити зненацька з розмаху і зі всією силою»¹³. Проте старий так і не зумів здійснити жорстокий вчинок, позаяк «якось несподівана сила затримала його». До того ж у нього з'явився страх, аби

гніда «у фатальну передміть удару не заглянула йому в очі». Мабуть, ця думка й урятувала тварину.

Кульмінаційний момент новели М. Корсюк виписує надзвичайно експресивно, використовуючи висхідну градацію: «Опустивши сокирчину, він розплющив боязко очі й глянув безсило на кобицу..., і раптом відчув, як ламаються під ним у колінах ноги, як дрижить дрібно кожна часточка його перемученого тіла і болить гостро поразене серце»¹⁴. Власне, на цьому можна було закінчити твір, але письменник вирішує інакше. Головний герой залишає свою кобицу в лісі та повертається додому. Тривога не відступає від нього, він весь час думає про гніду. То йому вчувався голос кобилиці, то раптом він уявляв, що її могли загнати у яр вовки... Письменник майстерно змальовує психологічний стан головного персонажа, який почуває себе надзвичайно самотнім, що підсилює усвідомлення відсутності надзвичайно відданої йому живої істоти. Аби вирватись із цієї психологічної пастки, старий іде на пошуки гнідої і на свій подив знаходить її. Сцена зустрічі старого з гнідою змальована автором надзвичайно щемно: «Ти простиш мені? – шептав він благаючи, стискаючи пальці. – Видиш, життя мені немає без тебе, – і притулився гарячим чолом до її голови»¹⁵.

Завершення новели драматичне: з головним персонажем стався серцевий напад, він помирає, опиняючись під копитами кобилиці, встигнувши зазирнути їй у очі. Письменник ніби завершує життєве коло персонажа, який все своє життя найбільше був пов'язаний з гнідою.

Микола Корсюк розкриває психологічні чинники поведінки головного персонажа, його внутрішній світ. Розкриття внутрішнього світу головного героя новели заґрунтований на глибокому психологізмі, який, на нашу думку, є присутньою рисою творчого методу Миколи Корсюка.

Пейзаж виступає в новелі як своєрідне тло для творення психологічного портрету головного героя. Таким чином автор підкреслює особливий зв'язок старого з природою, адже все його життя пов'язане з сільськогосподарською працею.

В авторських відступах по-філософськи осмислено життєву дорогу, яка готує людину до зустрічі з вічністю. Ця частина твору є органічною, позаяк слугує збагаченню внутрішнього світу персонажа, репрезентує поліфонію його емоційних станів. Таким чином письменник суттєво доповнює композиційний простір новели.

Висновки. Назва новели «Поєдинок» – символічна. Це двобій головного персонажа із самим собою, із своїм сумлінням. Він бореться за право залишитися людиною – і цей шлях проходить достойно.

Микола Корсюк веде оповідь не від імені оповідача-наратора, а крізь призму світобачення

¹⁰ Ibidem, P. 85.

¹¹ Ibidem, P. 87.

¹² Ibidem, P. 92.

¹³ Ibidem, P. 94.

¹⁴ Ibidem, P. 95.

¹⁵ Ibidem, P. 101 [in Ukrainian].

персонажа. Ця особливість творчої манери письменника виказує тяжіння до модерністської поетики, адже, як переконливо доводив Іван Франко, говорячи про українських модерністів, вони не змальовують «верхній світ», а «відразу засідають у душі своїх героїв, і нею, мов магічною лампою, освічують усе оточення. Властиво, те оточення само собою їм мало інтересне, і вони звертають увагу на нього лише тоді й остільки, коли й оскільки на нього падають чуттєві рефлексії тої душі, яку вони беруться малювати»¹⁶.

Очевидно, що Микола Корсюк виформовувався на кращих зразках української та європейської прози, проте йому притаманний свій власний голос, який відлинує модерністською манерою письма.

Маркуляк Лариса – кандидат філологічних наук. доцент кафедри української літератури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Коло наукових зацікавлень: історія української літератури (40-50-х років XX ст.), література Буковини, методика викладання української літератури.

Markulyak Larysa – PhD of Philology, Associate Professor of the Department of Ukrainian Literature at the Chernivtsi National University named after Yuriy Fedkovych. Scientific interest: Ukrainian literature (40-50s of the 20th century), literature of Bukovyna, Methodology of teaching Ukrainian literature.

Received: 13.11.2025

Advance Access Published: December, 2025

© L. Markulyak, 2025

¹⁶ Korsiuk Mykola. *Ni Boh, ni liudy...* [Neither God nor people], Vydavnytstvo «RCR Editorial», Bukharest, 2008, P. 108 [in Ukrainian].